

складі якої визначаються 2 шари, що відрізняються між собою тканинним складом і функціональним призначенням. Зовнішній шар утворений пучками колагенових волокон та невеликою кількістю фібробластів і містить жирові клітини. Внутрішній шар характеризується збільшенням клітинних компонентів і наявністю великої кількості судинних пучків. У напрямку від капсули до основного пучка внутрішньогангліонарних нервових волокон зменшується кількість нейроцитів і поступово зростає відносна кількість волокнистих структур та стромальних елементів. Серед пухкої сполучної тканини з'являються поодинокі жирові клітини невеликих розмірів. Відстані між окремими нейроцитами збільшуються за рахунок збільшення чисельності нервових відростків, олігодендрогліоцитів, фібробластів та колагенових волокон.

ОСОБЛИВОСТІ ГЕМОМІКРОЦИРКУЛЯТОРНОГО РУСЛА СЛИЗОВОЇ ОБОЛОНКИ ЛОБОВОЇ ПАЗУХИ

О.М.Проніна, С.І.Сербін, Г.А.Єрошенко

Українська медична стоматологічна академія, м. Полтава

Мета дослідження – вивчення особливостей гемомікроциркуляторного русла (ГМЦР) слизової оболонки передньої стінки лобової пазухи (ЛП). Дослідження виконано на 30 препаратах слизової оболонки ЛП. Напівтонкі зрізи фарбували двома барвниками: толуїдиновим синім та метиленовим синім. Мікрофотографування проводили за допомогою мікроскопа з цифровою мікрофотонасадкою. Морфометричні дослідження здійснені за загальновідомими методиками при морфологічних дослідженнях. Установлено, що кровопостачання слизової оболонки ЛП забезпечується ГМЦР, в якому визначаються два основних компоненти: поверхневі мікросудини, що забезпечують трофіку епітелію (товщина епітелію $47,44 \pm 1,22$ мкм – у правій ЛП, $47,86 \pm 0,79$ мкм – у лівій ЛП), та глибока судинна сітка, яка локалізується у сполучній тканині власної пластинки і представлена артеріями і венами. Товщина власної пластинки становить $22,98 \pm 2,01$ мкм – у правій ЛП та $23,05 \pm 2,13$ мкм – у лівій ЛП. При вивченні напівтонких зрізів слизової оболонки ЛП виявлено, що артеріоли поверхневої сітки мають класичну будову стінки, в якій визначається внутрішній шар – ендотеліоцити з тоненьким підендотеліальним шаром, еластична мембрана. Діаметр артеріол коливається від $11,16 \pm 0,37$ мкм у лівій ЛП до $11,34 \pm 0,31$ мкм у правій. Середній шар утворений одним, іноді 2 шарами гладеньких міоцитів, які на більшості зрізів скорочені. Зовні визначаються адвентційні фібробласти і колагенові волокна. Гемокапіляри формують петлі, в яких можна виділити артеріолярний та веноулярний відділи. Діаметр капілярів становить $4,48 \pm 0,10$ мкм – у правій ЛП та $4,30 \pm 0,06$ мкм – у лівій ЛП. Просвіт артеріолярного відділу гемокапілярів менший, ніж веноулярного. Як в прекапілярі, так і в посткапілярі визначаються тонкі шари стінки, які утворені ендотеліоцитами на базальній мем-

брані, перицитами, що виявляються в розщепленнях базальної мембрани та адвентиційними клітинами, які не формують суцільного шару. Ендотеліоцити являють собою клітини з витягнутим ядром, які вистилають просвіт капіляра і розміщені на безперервній базальній мембрані. Перицити мають відросткову форму і у вигляді кошика огортають гемокапіляри. Адвентиційні клітини представлені малодиференційованими фібробластими, навколо яких розміщується базофільна пухка сполучна тканина. Вени поверхневої сітки виявлялися у безпосередній близькості від гемомікросудин артеріального типу, однак відрізнялися формою просвіту та будовою стінки. Діаметр венул становить $7,57 \pm 0,09$ мкм у правій ЛП та $7,63 \pm 0,08$ мкм – у лівій. Їх стінка утворена шаром ендотеліоцитів на базальній мембрані, зовні якої визначалися адвентиційні фібробласти та тонкі пучки колагенових волокон. Особливості будови стінки поверхневих вен дозволяють віднести їх до судин з підвищеною проникністю, як для рідини, так і для антигенів. Слід підкреслити, що характерною структурною особливістю була наявність високих ендотеліоцитів.

ГІСТОХІМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА СТРУКТУРНИХ ЕЛЕМЕНТІВ СЛИЗОВОЇ ОБОЛОНКИ КЛИНОПОДІБНОЇ ПАЗУХИ

О.М.Проніна, С.М.Совгіря, С.І.Данильченко

Українська медична стоматологічна академія, м. Полтава

Вивчаючи морфофункціональні особливості структурних елементів слизової оболонки клиноподібної пазухи (КП) людини, ми використовували гістохімічні реакції для функціональної оцінки окремих високодиференційованих клітин псевдобагатошарового в'їчастого циліндричного епітелію (ПВЦЕ). Крім того, проведена порівняльна характеристика названих клітин в осіб зрілого, літнього і старечого віку. За допомогою реакції Маллорі нами виявлено, що в осіб зрілого віку в'їчасті клітини здебільшого перебувають на стадії інтерфази і лише поодинокі в'їчасті клітини мають сильну базофільну реакцію, що вказує, на наш погляд, на мітотичний процес у клітині. Також у середньому шарі ПВЦЕ постійно трапляються мікрворсинчасті (стовбурові) клітини, в яких спостерігаються фігури мітотичного поділу. Можна стверджувати, що гомеостаз в'їчастих клітин здійснюється не лише за рахунок мітозу власних в'їчастих клітин, а й за рахунок поділу мікрворсинчастих клітин з подальшою їх диференціацією у в'їчасті клітини.

При гістохімічному дослідженні келихоподібних клітин за методом Бергмана встановлено, що їх апікальна поверхня вкрита численними апікальними виростами у вигляді дрібних альціан-позитивних голі, які місцями десквамуються. Цитоплазма цих клітин світло-блакитного кольору, а ядра в залежності від фази секреторного циклу розташовані на різній відстані від базальної мембрани і мають різну форму. На апікальній поверхні цих клітин виявляється ацидофільний секрет, який і забезпечує мукоциліарний кліренс.